

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN
HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE OWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:3

Onder redactie van Prof. Dr V. Hepp, Dr K. Schilder, Dr C. Tazelaar en Dr J. Waterink

Medewerkers: Dr H. A. van Andel, Solo; Drs J. van Andel, 's-Gravenhage; Dr R. E. van Arkel, Utrecht; N. Baas, Amsterdam; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr Joh. C. Breen, Amsterdam; Dr K. Fernhout, Vreeland; Prof. Dr F. W. Groenheide, Amsterdam; Prof. Dr T. Hoekstra, Kampen; Dr G. Keizer, Tiel; Dr B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr J. G. Kunst, Arnhem; Dr G. R. Kuiper, 's-Gravenhage; Dr H. W. Laman, Assen; Dr C. Lindeboom, Amsterdam; Dr S. O. Los, 's-Gravenhage; Dr J. W. Marmelstein, Amsterdam; Dr F. C. Meijster, Rotterdam; Dr J. C. Rullmann, Utrecht; Dr J. Thijss, Meppel; Dr J. Veldkamp, Hilversum; Dr D. H. Th. Vollenhoven, 's-Gravenhage; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wielinga, Hoofddorp; Mr J. A. de Wilde, 's-Gravenhage.

Adres der Redactie:

Prof. Dr V. HEPP, Van Broestraat 14, Amsterdam.

Drukkers-Uitgevers:

OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes
Tel. No. 58 — Postrekening No. 36000.

Abonnement: f1.25 per drie maanden bij vooruitbetaling.

Voor 't Buitenland en Ned.-Indië f7.50 per jaar.

Advertentie: 25 ct. p. regel. — Losse nummers f0.15.

INHOUD: Gezonde Godsdienstpsychologie. — Uit de Schrift: Na de bote... toen... (Joh. 13:27). — Kerkelijk Leven: Synode-Indrukken. — Pop.-Wetenschappelijke Schetsen: „Om der waarheid wil“ — Opvoeding en Onderwijs: — Beeld uw tijd. Dankbaar. — Literatuur en Kunst: „Het goet van Cronaert“ (M. Kuiper—v. Oordt). Verzen van de Noord-Hollandse visschersvrouw Elsie Boeding — Perschoon. — Boekbespreking. — De Synode van Assen. — Kerknieuws.

GEZONDE GODSDIENSTPSYCHOLOGIE.

In onze artikelen over de psychologie der bekeering wezen we er op, dat de bekeerde zijn leven telkens weer heeft te toetsen aan de uitspraken van de Schrift.

Op deze gedachte willen we in een afzonderlijk artikel, dat met onze voorgaande reeks slechts zijdelings verband houdt, nog eens de aandacht vestigen.

Maar al te zeer dreigt in onzen tijd het gevaar, dat men het godsdienstig leven modelleert naar een verkeerd voorbeeld. Trouwens hier is een oud gevaar in een nieuwen vorm. Het oude gevaar was dat van het subjectivisme, waarbij men het voorbeeld voor het godsdienstig leven en voor de levenservaringen niet vond in de Schrift maar in de individuele belevingen van de kinderen Gods. Er was toen menigmaal een spreken over datgene, wat gekend moest worden, waarbij men zijn norm ontleende aan uitspraken van toonaangevende vromen. In die lijn lag dan ook het optreden van sommige predikers, die meer den christen predikten, dan den Christus.

Opvallend is het, dat men nu in de laatste jaren in de kringen van deze vromen een zekere sympathie kan ontdekken voor een prediking, waarbij het beeld van de waarachtige vroomheid meer is ontleend aan de godsdienstpsychologie dan aan de uitspraken van de Heilige Schrift. Want hoe gemakkelijk men ook met een paar dooddoeners zich kan afmaken van de moderne psychologie van de religie, toch is het waar, dat ieder, die zijn godsdienst-zielkunde normleert naar de „bevindingen“ der vromen, die in zijn prediking en geschrift meer de subjectieve ervaring dan de objectieve waarheid der Schrift als uitgangspunt neemt, ten principiële het recht heeft verloren om te getuigen tegen het doen der moderne scholen. En het lijkt soms wel alsof het bloed kruit, waar het niet gaan kan. Vooral in onze groote steden ziet men vaak, hoe weinig weerstand juist jonge mensen uit die meer onderwerpelijke kringen hebben tegen de ethische prediking.

Niet alleen evenwel om deze praktische reden, maar ook omdat onze theologie er behoefte aan heeft, willen we er nog eens weer uitdrukkelijk op wijzen, dat het voor een gezonde godsdienstpsychologie noodig is, dat zij zich wende tot de Schrift.

Niet, om dan heel het leven te „verdogmatisceren“; ook niet, om dan een zoogenaamde zielkunde der religie op te stellen, die feitelijk niet anders is dan een soort dogmatiek, of een saamlezing van dogmatische gegevens, zooals een onlangs verschenen rectorale oratie.

Maar wel, om onze godsdienstpsychologie zuiver te houden, en om het leven der kinderen Gods zoo een stuur te geven naar de vaste lijn van het Woord van onzen God.

Wanneer we de Schrift opslaan, dan moeten we nimmer vergeten, dat zij geen handboek is voor de zielkunde.

Allerlei schriftuurlijke gegevens moeten door ons gelezen worden met de gedachte, dat de Schrift voor ons is het boek, waarin God ons de Openbaring geeft van Zijn Raad tot behoud van zondaren. Maar dat daarbij dan het wereldbeeld en het levensbeeld van het Oosten dienst doet om ons de waarheid Gods over te brengen.

Men versta ons wel. Niet alsof de principiële

beschouwing van ons een andere zou mogen zijn dan die van de Schrift.

We moeten hier wel onderscheiden tusschen wereld- en levensbeeld, en wereld- en levensbeschouwing. Het eerste is wisselend, — de tweede blijvend.

In de wereldbeschouwing van onze vaders kunnen ook wij ons vinden, en wat als vrucht van die beschouwing door hen werd geschreven aanvaarden ook wij nog dankbaar.

Maar het wereldbeeld onzer vaders is niet meer het onze. Wanneer we slechts denken aan de talloze ontdekkingen van de laatste halve eeuw, zelfs wanneer we slechts in herinnering brengen de aswenteling van de aarde, dan verstaat ieder, dat ons wereldbeeld wel geheel anders moet zijn dan dat van de gereformeerden in de zestiende en zeventiende eeuw. Maar ondanks dat is onze levensbeschouwing ten principiële gelijk aan de hunne. Ook de zoovele opmerkingen der nieuwere wijsbegeerte hebben onze beschouwing niet wezenlijk anders gemaakt. Er is verrijking gekomen, verdere ontwikkeling, die nimmer mag ontbreken, — maar daarmee is niet gezegd, dat er een anderszins van de beschouwing zou zijn binnengetreden.

Verandering van wereldbeeld beteekent alzoo nog geen noodzaak om de wereld- en (speciaal de) levensbeschouwing te wijzigen.

Nu is evenwel het spreken van den Bijbel over de ziel en over de dingen, die het zieleleven betreffen, veelszins uit een ander wereldbeeld genomen dan het onze; en ook het beeld, dat men had van het leven, van de werkingen van de ziel, van den zetel van de geestelijke functies en dergelijke, is in de Schrift het Oostersche.

Daarbij komt bovendien nog, dat wij onze zielkunde geheel hebben georiënteerd naar de Westersche zegswijze en de Westersche typische begripsmatige uitdrukkingwijze. In het Oosten zegt en ziet men de dingen veel meer intuïtief.

Wanneer er dan ook in den Bijbel b.v. wordt gezegd: „mijne nieren verheugen zich zeer in mijnen schoot“, dan is het allerminst de bedoeling van de Schrift om ons te leeren, dat de zetel van de vreugde bij den mensch in de nieren ligt, maar wel om op Oostersche wijze uitdrukking te geven aan een gevoel van vreugde, dat heel den innerlijken mensch omvat, dat diep in zijn innerlijk leven ingrijpt en dat een bijna somatische (lichamelijke) gewaarwording van lust te voorschijn roept.

Eenzelfde opmerking zou kunnen worden gemaakt ten opzichte van verscheiden uitdrukkingen, waarbij het hart als de zetel van de gedachte, die door een gevoel wordt gesteund, wordt aangegeven. Als het hart de bron is van slechte gedachten, dan is het niet de bedoeling van de Schrift om te zeggen, dat in dat orgaan, geheel stoffelijk bedoeld, nu feitelijk de bron van de ongeachtigheid ligt, als een soort tastbare grootheid, — neen, maar het hart wordt hier als het centrum van het leven gedacht, en evenals ons leven ten nauwste samenhangt met de bewegingen van het hart, zoo is ook in ons geestelijk zijn er een telkens weerkeerende drijfkracht uit het centrum onzes levens, die ons tot kwaad wil aanzetten.

Niet in dergelijke, aan de Oostersche intuïtieve wijze van zien ontleende en door het Oostersche wereldbeeld menigmaal gesteunde uitdrukkingen moet alzoo de kracht liggen voor een bijbelsche zielkunde, wil men voor een godsdienstpsychologie, die zich telkens opnieuw naar den Bijbel reformeert.

De roeping van hen, die Gods Woord aanvaarden als de bron van kennis omtrent geestelijke dingen, als de norm voor de waarheid en als richtsnoer voor het leven, ligt in het verstaan van hetgeen de Schrift zegt omtrent de normale en de abnormale ervaringen van de kinderen Gods.

Niet in het opsommen van vele teksten allerleest, maar in het verstaan van de in de Schrift ons geteekende levensverschijnselen bij het volk van God, ligt de roeping voor de religieuze psycho-

logie, die op den naam gereformeerd aanspraak wil maken.

Eenige voorbeelden mogen verduidelijken, wat hier de bedoeling is.

Met een zal dan blijken, dat deze practisch hierop neerkomt, dat we meer en meer moeten leven uit de Schrift, en dat we al meer de waarheid van de Schrift in ons eigen leven moeten ervaren.

Als eerste voorbeeld noemen we de ervaring, die David teekent in de Psalmen 32 en 51. Omtrent de zielervaringen van Gods kind na een zonde, die hij verborg voor de menschen, en die hij voor God niet beled, is Davids beleving na de zonde met Bathseba, welke ons in deze psalmen wordt beschreven, zeer leerzaam, — en tegelijk zeer troostvol. Is Psalm 51 de uiting van Davids berouw, — Psalm 32 is een beschrijving door David zelf, van datgene, wat hij in zijn hart gevoelde. Hier nu wordt ons geteekend een wet van het geestelijk gebeuren.

Deze ervaringswet moet door Gods kinderen worden verstaan. Na een onbeleden zonde komt er duisternis en angst; komt er benauwdheid en smart; eerst de belijdenis geeft licht en lucht.

Natuurlijk heeft ook deze ervaring in de onderscheiden levens een eigen type.

Bij den één zal er langere en deswege ook banger worsteling zijn dan bij den ander. Bij den één zal er een meer kinderlijke houding zijn na de belijdenis, bij den ander meer de houding van den gebrokene, die eerst weer moet leeren lopen. Maar de onbeleden zonde blijft voor ieder kind van God de oorzaak van bange pijn. Zie, dat is de wet, die hier wordt ontket. Bij geestelijke dorheid en matheid, bij innerlijken strijd komt dan ook als vanzelf naar voren de gedachte, of er ook in het eigen leven zulk een onbeleden zonde ligt. Of we wel eerlijk zijn jegens onszelf, en bovenal jegens onzen God. Of we onzen God wel aanroepen „in vindenstijd“.

Natuurlijk hebben we hier te doen met een ervaring, die ieder van Gods kinderen op zijn tijd zal hebben. En deze beleving staat midden in het practische geloofsleven van ieder waarachtig lid van de gemeente van Christus.

Anders evenwel wordt het, wanneer er van speciale geloofservaringen sprake is. In bijzondere gevallen.

Ook omtrent het leven der ziel bij die speciale gevallen geeft ons de Schrift licht.

We denken hier b.v. aan datgene, wat in het Spreukenboek als ervaring van de wijzen en van hen, die veel weten, wordt gezegd.

De wijzen hebben verdriet, en die wetenschap vermeerdert, vermeerdert smart.

De wijze, degene, die God vreest, en intuïtief inzicht heeft in de vragen van het leven, kent het verdriet als een steeds knagende pijn in zijn ziel. Dat komt omdat hij in deze zondige wereld telkens weer zich stoot aan het onvlakke, dat door de zonde inkam. Dat komt, omdat hij, begiftigd met meer licht dan anderen gevoelt het jammerlijk dwaze in het doen van anderen. Dat is hem een verdriet. Een steeds aanwezige kwelling.

En die wetenschap vermeerdert, vermeerdert smart. Daar is bij hem, die zich ijverig zet om te weten — dat is iets anders dan de levenshouding van het wijs-zijn, zonder meer! — telkens opnieuw de smart. Niet iets, dat knaagt aan zijn levenswortel, zooals het verdriet het doet bij den wijze, maar wel telkens opnieuw de teleurstelling, de ervaring van het niet weten, het inzicht in de verbrokenheid der verhoudingen, en ook, en dat niet het minst, het voortdurend rekening houden met het zondige van het natuurlijk inzicht.

Op het leven van hem, die God vreest, heeft dat een geheel eigen invloed.

Religieuze psychologie, beoefend naar de Schrift, zal bij den wijze steeds dat eigendommelijke verdriet weten aan te wijzen, en die wijze zelf zal